

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Teze diplomové práce

**Význam a působení Úřadu pro ochranu hospodářské
soutěže**

Bc. Pavla Zehlerová

© 2015 ČZU v Praze

1 Souhrn

V této diplomové práci je popsána politika hospodářské soutěže a soutěž samotná. Práce se také zabývá jednotlivými tržními strukturami, se kterými se na trhu můžeme setkat. Na to navazují formy narušení hospodářské soutěže a sankce, které za porušení mohou být uděleny. Dále navazuje kapitola o Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, kde je shrnuta činnost Úřadu, jeho historie, poslání, kompetence a rozhodování. S Úřadem také souvisí současné soutěžní právo a jeho vývoj. V praktické části práce je úkolem analýza činnosti Úřadu, tedy popsat a vyčíslit vývoj v jednotlivých oblastech, které má na starosti. Dále je uvedeno, jakým způsobem Úřad informuje veřejnost a komunikuje s ní. Poslední část práce se zabývá porovnáním vzájemného působení HDP s počtem a výší pokut udělených Úřadem v odvětví telekomunikací a energií v období let 2004-2013.

Klíčová slova: Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, hospodářská politika, kontrolní činnost, zakázané dohody, dominantní postavení, slučování podniků, nekalá soutěž, veřejné zakázky, sankce.

2 Cíl a metodika práce

Diplomová práce má dva cíle. Hlavním cílem práce je provedení analýzy činnosti ÚOHS v jednotlivých oblastech a bude provedeno porovnání, zda existuje vzájemné působení mezi výší HDP a počtem a výší pokut udělených ÚOHS v odvětvích telekomunikací a energií. Vedlejším cílem je seznámit se s vybranými teoretickými pojmy problematiky hospodářské soutěže a vysvětlit jejich význam.

V teoretické části je kladeno za cíl seznámit se s politikou hospodářské soutěže, tržními strukturami narušující hospodářskou soutěž a formami narušení soutěže. Nelze opomenout podrobné informování o ÚOHS. Je nutno popsat poslání, kompetence a kontrolní činnost, kterou Úřad zajišťuje. Důležitou část zaujímá také vysvětlení a popsání programu shovívavosti, tzv. Leniency programu.

Prvním úkolem praktické části bude provedení analýzy činnosti ÚOHS. Popsány budou oblasti zakázaných dohod, zneužití dominantního postavení, slučování podniků a veřejných zakázek. V druhé části je úkolem zjistit, zda existuje závislost nebo vzájemné působení mezi HDP a počtem a výší udělených pokut ÚOHS v odvětvích telekomunikací a energií v letech 2004-2013.

Práce bude vycházet ze sekundárních informačních zdrojů. Hlavním informačním zdrojem budou odborné publikace a věrohodné internetové servery, uvedené v seznamu použitých zdrojů, vztahující se k dané problematice. V teoretické části bude použita metoda deskriptivní. V praktické části bude nejprve použita metoda syntézy a analýzy, díky které bude provedena analýza činnosti ÚOHS. Dále bude proveden výpočet zjištění závislosti pomocí Pearsonova korelačního koeficientu.

Teoretická část bude vypracována na základě odborných publikací. Budou popsány důležité pojmy, které se týkají hospodářské soutěže, jejích forem a narušování. Informace o ÚOHS budou čerpány přímo z jeho webových stránek.

Pro praktickou část budou informace získávány hlavně z Výroční zprávy 2013, Informačních listů a sbírek rozhodnutí, které jsou zveřejněny na webových stránkách Úřadu (www.uohs.cz).

Porovnání vzájemného působení HDP s počtem a výší pokut udělených ÚOHS v odvětvích telekomunikací a energií v letech 2004-2013 bude provedeno pomocí výpočtu Pearsonova korelačního koeficientu. Tento koeficient pomůže ke zjištění, zda existuje závislost mezi HDP a zvolenými odvětvími.

Grafy a tabulky vyskytující se v textu budou vytvořeny pomocí programu Microsoft Office Excel 2007. Data do tabulek a grafů budou získána z internetových serverů ÚOHS a Českého statistického úřadu. Vypočtení Pearsonova korelačního koeficientu, který je potřeba ke zjištění závislosti mezi HDP a zvolenými odvětvími, bude také provedeno v programu Microsoft Office Excel 2007.

3 Závěr

Politika hospodářské soutěže je nedílnou součástí hospodářské politiky každého státu. Hlavní funkcí politiky hospodářské soutěže je otevřít pro subjekty na trhu svobodný konkurenční prostor. Často bývá nazývána také termínem antimonopolní politika. Nutnou podmínkou pro fungování trhu je zdravé konkurenční prostředí, které má na hospodářství pozitivní vliv. Neexistuje však síla, která by sama od sebe konkurenci prosazovala a dlouhodobě ji udržovala, proto je zde nutná úloha státu. V České republice je hlavním nositelem antimonopolní politiky Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (dále ÚOHS), a to od roku 1991. ÚOHS funguje jako rozhodčí a stará se o to, aby se všechny subjekty chovaly podle stejných pravidel.

Na trhu existují struktury, které mají tendence narušovat hospodářskou soutěž. Lze do nich zařadit monopol, oligopol a dominantní postavení. Monopol nelze od reálného trhu oddělit a jedná se o situaci, kdy na straně nabídky vystupuje jediný výrobce. Rozlišujeme zde přirozený monopol a umělý monopol. Dalším zmíněným typem struktury je oligopol, který se vyznačuje zpravidla přítomností několika silných ekonomicky i právně nezávislých subjektů na trhu, jejichž společný podíl je převažující vůči jiným soutěžitelům na trhu.

Existuje několik forem narušení soutěže. Řadíme sem vznik kartelů, zneužití dominantního postavení, slučování podniků a nekalou soutěž. Kartelové dohody můžeme dále rozdělit na horizontální, vertikální, smíšené a diagonální. Zneužití dominantního postavení na trhu patří mezi nejčastěji vyskytovanou formu narušení soutěže. Naproti tomu každé slučování podniků by mělo být uskutečněno s povolením ÚOHS, jinak hrozí subjektům vysoké pokuty.

Sankce uděluje ÚOHS za porušení hospodářské soutěže a můžeme je rozčlenit na peněžité sankce (pokuty), opatření k nápravě a sankce procesní. Pokuty mohou být udělovány i opakovaně, tedy při každém porušení soutěže. Přesná výše pokut není zákonem stanovena. Peněžité sankce se skládají ze dvou složek, a to z represivní a preventivní. Nápravná opatření mají potrestat účastníky tím, že musí být odstraněn závadný stav a nepříznivé důsledky protisoutěžního jednání. Posledním typem jsou sankce procesní, které se udělují za neposkytování požadovaných informací a podkladů souvisejících s vyšetřováním protisoutěžního jednání.

ÚOHS je ústředním orgánem státní správy pro podporu a ochranu hospodářské soutěže proti jejímu nedovolenému omezování. Působnost Úřadu je vymezena zákonem č. 273/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Ve své rozhodovací činnosti je nezávislý a jeho pravomocná rozhodnutí jsou přezkoumatelná soudem. V čele Úřadu stojí předseda, kterého na návrh vlády jmenuje prezident republiky na funkční období šesti let maximálně dvakrát za sebou. Díky novele zákona o veřejných zakázkách musel být v roce 2012 výrazně navýšen počet zaměstnanců Úřadu až na hranici 200 pracovníků. Konkrétní počet zaměstnanců k datu 31. 12. 2013 byl 214.

Velmi důležitou prioritou Úřadu je transparentnost. K jejímu naplnění využívá hlavně své internetové stránky www.uohs.cz, kde jsou informace průběžně aktualizovány a nalezneme zde tiskové zprávy, informační listy a výroční zprávy.

V tzv. Leniency programu Úřad účastníkům kartelů nabízí shovívavost a případně i možnost neudělení pokuty. Soutěžitel ale musí kartel ohlásit a poskytnout k němu veškeré dostupné informace a důkazy. Pro udělení plné imunity je důležité, aby účastník kartelů přišel

za ÚOHS jako první. Další možností, kterou Úřad nabízí, je alternativní řešení soutěžních problémů. Jedná se o soubor nástrojů, které v různých fázích vyšetřování případu umožňují rychlejší odstranění soutěžního problému.

Velmi zajímavé bylo zkoumat a analyzovat činnost samotného Úřadu. Rok 2013 byl pro Úřad velmi „produktivní“, a to zejména v oblasti veřejných zakázek, kde je zaznamenán největší nárůst správních řízení. Podrobněji byla popsána oblast zakázaných dohod, zneužití dominantního postavení, spojování soutěžitelů, udělených sankcí, veřejných zakázek a významné tržní síly. Jednotlivé oblasti byly analyzovány za období let 2009 – 2013.

V oblasti zakázaných dohod došlo k mírnému nárůstu v počtu zahájených správních řízení v letech 2012 a 2013. U zneužití dominantního postavení nelze pozorovat žádný prudký nárůst nebo pokles zahájených řízení. V oblasti spojování soutěžitelů vydal Úřad v roce 2013 celkem 33 prvostupňových rozhodnutí. Nejvyšší objem uložených sankcí v I. stupni správního řízení byl v roce 2012, kdy Úřad rozdal pokuty celkem za 190 miliónů korun.

Oblast veřejných zakázek je velmi sledovaná, neboť v ní dochází velmi často k porušování. Nejčastějšími prohřešky, které musí Úřad řešit, jsou případy, kdy zadavatel vybere zhotovitele bez vypsání výběrového řízení, anebo když je ve výběrovém řízení vypsán požadavek, který je jasně diskriminační vůči ostatním účastníkům, protože zadavatel nechce, aby se zúčastnili. Počet zahájených prvostupňových správních řízení u veřejných zakázek zaznamenal největší nárůst ze všech oblastí, mezi roky 2009 a 2013 je více než 100 % nárůst. Nejvyšší udělená pokuta v roce 2013 byla pro společnost České dráhy, a.s., a to ve výši 25 miliónů korun.

Poslední část práce se zabývala porovnáním, zda existuje vzájemné působení HDP s počtem a výší pokut udělených ÚOHS ve vybraných odvětvích. Pro srovnávání byla vybrána odvětví telekomunikací a energií. Snahou bylo prokázat nebo vyvrátit existující závislost výše HDP na množství subjektů, které v daných letech porušily hospodářskou soutěž. Pro srovnání bylo vybráno období deset let, a to od roku 2004 do roku 2013.

Ke zjištění závislosti byl použit výpočet pomocí Pearsonova korelačního koeficientu, který měří sílu lineární závislosti mezi dvěma veličinami. V prvním srovnání mezi odvětvím telekomunikací a HDP vyšel koeficient -0,841469817, což vypovídá o poměrně silné nepřímé závislosti a znamená to, že pokud se ekonomice méně daří, je uděleno více pokut za porušení hospodářské soutěže. Ve druhém srovnání mezi odvětvím energií a HDP vyšel koeficient 0,002965146, což vypovídá o nekorelovanosti dat, tedy že neexistuje závislost udělených pokut v oblasti energií ve vztahu k výši HDP. Udělené pokuty v oblasti energií se tedy neodvíjejí od výše HDP.

Lze tedy uvažovat o tom, že existuje možnost, že výše pokut je závislá na HDP, ale rozhodně není výše HDP závislá na výši pokut. Dále můžeme říci, že v obou sledovaných odvětvích došlo ke snížení počtu porušování hospodářské soutěže a že udělované sankce jsou efektivní.

4 Nejčastěji použité publikace

KINDL, J. *Kartelové a distribuční dohody. Teorie a praxe*. 1. vyd., Praha: C. H. Beck, 2009. 323 s. ISBN 978-80-7400-136-9.

KLIKOVÁ, CH., KOTLÁN, I. a kol. *Hospodářská politika*. 3. vyd., Ostrava: Sokrates, 2012. 293 s. ISBN 978-80-86572-76-5.

MUNKOVÁ, J., KINDL, J., SVOBODA, P. *Soutěžní právo*. 2. vyd., Praha: C. H. Beck, 2012. 645 s. ISBN 978-80-7400-424-7.

RAUS, D., ORŠULOVÁ, A. *Kartelové dohody*. 1. vyd., Praha: C. H. Beck, 2009. 369 s. ISBN 978-80-7400-016-4.

SLANÝ, A., FRANC, A. *Hospodářská politika*. 1. vyd., Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. 2004. 122 s. ISBN 80-210-3476-9.

5 Nejčastěji použité internetové zdroje

Sbírký rozhodnutí – ÚOHS [online]. [2015-03-08] © Úřad pro ochranu hospodářské soutěže 2012. URL:<<http://www.uohs.cz/cs/hospodarska-soutez/sbirky-rozhodnuti.html>>

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže – ÚOHS [online]. [2014-10-11]. © Úřad pro ochranu hospodářské soutěže 2012. URL: <<http://www.uohs.cz/>>

Úřad v kostce – ÚOHS [online]. [2014-12-30]. © Úřad pro ochranu hospodářské soutěže 2012. URL:<http://www.uohs.cz/download/Informacni_listy/2014/Urad_v_kostce_CZ_web.pdf>

Výroční zpráva 2013 – ÚOHS [online]. [2015-02-15]. © Úřad pro ochranu hospodářské soutěže 2012. URL: <http://www.uohs.cz/download/VZ_verejnost/UOHS_VZ_2013_final2.pdf>